

sértő tagokról pedig ő tartja számon a vádakat. Felírja a késedelmezőket, mulasztókat, a rend ellen vétőket. Az ügyelő neve 1790-ben: színmester is, latinosan inspector, vagy inspiciens, később magyaros alakban: „felvigyázó”. 1853 jan. 18.-án a „Hölgyfutár” az ügyelőt „szemlélnök”-nek kereszteli el. (V. ö. Fő-ügyelő. — Segédügyelő.) (A rómaiak idején az ügyelő neve: monitor — szólitó. Ezt igazolja az óbudai proviant-házba befalazott sirkő felirata, melynek ez a szövege: „Genio collegii scaenico-rum. Titus Flavius Secundus monitor”. — „Szinjátsszók társaságának géniusza tiszteletére. Titus Flavius Secundus, ügyelő.” [Salamon Ferenc: Budapest története. 1878 I. kötet, 346. oldal.]

(Erődi Jenő.)

Ügyelőlap. A szindarab kivonatos része, amelyet az ügyelő szerkeszt meg, saját maga használatára. Mondják ezt még ügyelőkönyvnek is és vezérlapnak. E példányba az ügyelő bejegyzi elsősorban azt, hogy ki mikor lép a színre, továbbá azt, hogy ha a színpad között valaminek történnie kell, (kutyaugatás, zene, zaj, lövés, autótülkölés, amit színházi nyelven külső instrukciónak neveznek) annak milyen végszóra kell bekövetkezni. Ezekért a dolgokért ugyanis az ügyelő felelős, épp úgy, mint ahogy a színész felelős érte, hogy a színpadra lépve azt játssza és mondja, amit a szerepe előír. A Nemzeti Színháznál a nehezebb daraboknál hárman, négyen, sőt öten is ügyelnek, többnyire minden bejárásnál egy-egy. (V. ö. Directorium.)

Ügyelőpult a neve annak a kis beépített asztalnak, amelyik minden színházban, közvetlenül az előfüggöny mellett, a színpadon, jobb vagy baloldalt áll. Többnyire körül van kerítve favázzal, hogy idegenek ne zavarják az ügyelő munkáját. Az ügyelőpult előtt rendszerint nagy tábla áll, amelyen villanycsengőgombok sorakoznak. Innen jelzi az ügyelő az egész színház helyiségébe a szükséges figyelmeztető csengetéseket. Az ügyelőpult alatt többnyire fiókok is vannak, ahova elzárja az ügyelő a szükséges ügyelőpéldányokat. Ügyelőpult

csak rendes, beépített színpadokon van. Alkalmi szintársulatoknál és színpadokon megteszi egy szék is ezt a szolgálatot.

Ülőpróba. A zenésdaraboknál szokás megtartani, amidőn a szereplők a zenekar előtt (felvont függönnyel) széken ülve a karmesterrel intézik el a vítés zenei kérdéseket. (V. ö. Próba.)

Ürményi Lajos, színész, sz. 1837 okt. 3.-án, Jászkiséren, megh. 1927 jan. 29.-én, Szerencsen. Atyja Ü. Mihály, földbirtokos volt, anyja Orczy Mária. 1858 jun. 10.-én Kocsisovszky Jusztinnál kezdte a pályát, 1860-ban Pécsre szerződött, Reszler Istvánhoz, vele eljutott Zágrábra is. 1863-ban Follinusz János tagja Kolozsvárott, majd Nagyváradon is játszik és az operákban is nagy sikerrel működött. 1864-ben Győrött volt, Dráguss Károlynál. Későbbi igazgatói: Kószeghy Endre, Szigeti Imre, Szabó és Philippovics, Bényei István. 1866-ban újra Kolozsvárra megy, elfogadva Fehérvári Antal meghívását, 1871—2-ben Szabadkára került, ahol egy kötet költeménye is megjelent. 1873-ban a Nemzeti Színháznál volt szerződésben, majd nemsokára ismét vidékre ment, rövid ideig igazgató is volt. 1883-ban állami szolgálatba lépett. Irt több színművet. („Sámuel király”, „Jolán”, „A fekete sereg”, „Gordás”, „Egy zsarnok király”, stb.) Utolsó fellépése Kecskeméten volt, Miklóssy Gyula társulatánál, a „Milton”-ban. Első neje: Kovacsics Zsuzsi, második neje: Czakó Julia, színésznők voltak.

Ürmössy Anikó, színésznő. (Lásd: Gellért Lajosné.)

„Üsd az orrát, magyar, ki bántja a tied!” Szállóige „Bánk bán” II. felvonásából. A II. jelenetben Petur mondja a békétlenekhez.

Ütő Endre (szentiványi), színész, sz. 1903 szept. 21.-én, Nagykanizsán. Ugyanott végezte iskoláit, majd a színiakadémiába iratkozott be s annak sikeres elvégzése után a pécsi színháznál működött, elismeréssel. 1930-ban Pozsonyban és Kassán játszik. Kiváló szcenikai